

'De Vriend' door Sigrid Nunez

De ik-figuur is een alleenwonende docente literatuur van midden veertig. De roman speelt zich af in het kunstenaarsmilieu van Manhattan, New York. De vrouw heeft haar literaire mentor verloren, die zelfmoord heeft gepleegd. Subtiel lees je tussen de regels door, dat de reden voor zijn zelfmoord was gelegen in het feit, dat het hem niet lukte om te accepteren dat hij oud was. Hij was bang doodongelukkig te worden, wanneer hij het zonder de adoratie (en seks) van studentes moest doen en zijn status als alom gerespecteerd schrijver zou zien veranderen in 'oude vieze zak'; een vent met achterhaalde ideeën over literatuur en schrijverschap.

De vrouw voelt zich verantwoordelijk om de door de mentor achtergelaten Deense Dog in huis te nemen en ze gaat een hechte relatie met de hond aan.

"Het doet bijna pijn niet te weten wat voor iemand een geliefde als kind is geweest. Die gevoelens heb ik bij iedere man op wie ik ooit verliefd was en ook bij vele goede vrienden en nu heb ik die gevoelens bij Apollo." (pag. 180)

De vrouw en de hond (Apollo) rouwen samen om hun verloren vriend/baasje. De vrouw weerstaat de mening van haar vrienden over haar 'ziekelijk gedrag' en weet dankzij de hond overeind te blijven. Ze wordt neergezet als een sterke, onafhankelijke vrouw, die het uiteindelijk ook zonder hond zal redden. Misschien is het wel het moeilijkst voor haar om zich een eigen mening te veroorloven over het schrijverschap, welke haaks staat op de mening van haar overleden vriend, want mag je wel kritisch zijn over een vriend, die zelfmoord heeft gepleegd? Ben je dan je vriend niet ontrouw; hoe overwin je het schuldgevoel, dat de meeste nabestaanden na een zelfmoord van een vriend hebben?

Met behulp van een dertigtal citaten van schrijvers bespiegelt ze het karakter van de hond en de mogelijkheden van relaties tussen hond en mens. Persoonlijk vind ik deze uitstapjes naar de 'grote' literaire sterren het verhaal eerder verzwakken dan

versterken, behalve misschien de citaten van Rainer Maria Rilke en Edmund Bergler over het schrijverschap:

“Iemand, die het gevoel heeft, dat hij zou kunnen leven zonder te schrijven; zou helemaal niet mogen schrijven.” (pag. 144-
vgl. het boekenweek essay 2020 over de normen in de literaire wereld)

*“Ik denk eraan, dat jij (haar overleden vriend) tegen je studenten was gaan zeggen, dat als ze ook maar iets anders met hun
leven zouden kunnen doen in plaats van schrijver worden, welk ander vak ook, ze dat zeker moesten doen.”* (pag. 145)

*“Edmund Bergler geloofde dat masochisme ten grondslag ligt aan allerlei menselijke neurosen en dat het enige wat erger
was dan de onmenselijkheid van de mens jegens de medemens, zijn onmenselijkheid tegen zichzelf was en Edna O’Brian
meende zelfs, dat een schrijfster een dubbele dosis masochisme heeft.* (pag. 66)

Sigrid Nunez schijft eigenlijk heel ‘mindful’, hoewel ze de ik-figuur in het boek kritiek laat hebben op deze filosofie waarin
onthechting belangrijk is. Door nauwgezette observaties voel je je als lezer bijna op de plek, die ze beschrijft. De tijd lijkt
stil te staan en je wordt uitgedaagd om na te denken over levensvragen.

*“Ik zie een dronkaard die in zijn broek heeft geplast languit voor een deur liggen Op zijn T-shirt staat: IK BEN DE
ARCHITECT VAN MIJN EIGEN LOT. Niet ver van hem vandaan zit een bedelaar met en zelfgemaakt bord: VROEGER WAS
IK IEMAND.”* (pag. 61)

Aangestipte (nogal associatief beschreven) thema’s in het boek:

- Is het niet een schande dat schrijvers status verwerven met een boek over de ellende van anderen? Of is het juist goed, dat zij getuigen over maatschappelijk onrecht?
- Moet je je vrienden een zelfmoord gunnen?
- Mag een schrijver rijk worden?
- Kan een mens iemand helpen, wanneer de hulp vragende machteloos is?
- Seksisme in de schrijverswereld en bij uitgeverijen.
- Wat is de rol van vrouwen in hun eigen onderdrukking?

Daarmee is *De vriend* voor mij toch vooral een boek over zingeving in eenzaamheid.

“ik wil geen deel uitmaken van de menselijke soort.” (pag. 181)

Eigenlijk heftige kost in corona-tijd!

Het is in het bijzonder een aanrader voor literatuurstudenten, en voor iedereen die graag een boek wil schrijven.

Uitgeverij Atlas Contact, 2019

Pagina’s 222

Vertaald uit het Engels door Maaïke Bijnsdorp en Lucie Schaap (*The Friend*)

ISBN 978 9025 454 814

Recensie door Ammy Langenbach, maart 2020

Oktober nieuwsbrief

Beste leensters en andere belangstellenden,

Oktober is de *Maand van de Geschiedenis*. Dit jaar is gekozen voor het thema *Zij/Hij*. En dus zijn er deze maand overal in het land allerlei activiteiten m.b.t. vrouwengeschiedenis. Vrouwen hebben altijd zo'n 50% van de wereldbevolking uitgemaakt. Toch weten we vooral de namen van mannen uit het verleden. Als we de vrouwen en hun belang voor de geschiedenis niet ook kennen, hoe kunnen we de wereld om ons heen dan kennen en proberen te begrijpen? Deze maand zal er aandacht zijn voor o.a. het vrouwenkiesrecht, #metoo, genderverschillen etc. Meer info: <https://www.maandvandegeschiedenis.nl>

* In het Utrechts Archief zal aandacht worden besteed aan de schrijfster **Belle van Zuylen**, al sinds 2008 de nr. 1 van de Utrechtse Literaire Canon. Zij werd in 1740 geboren op Slot Zuylen. Ze trouwde met een Zwitser en verliet in 1771 ons land. Als Isabelle de Charrière schreef zij daarna de meeste van haar werken. Naast romans, toneelstukken, verzen en essays schreef zij - praktisch altijd in het Frans - ook duizenden brieven. De ruim 2600, die er nog zijn, geven inzicht in haar bijzondere - rebelse? beminnelijke? - persoonlijkheid, in de situatie van vrouwen aan het eind van de 18e eeuw en in die van de adel in de tijd rond de Franse en de Bataafse Revoluties. Het Huygens Instituut wil alle brieven via het internet toegankelijk te maken in een gemakkelijker leesbare versie. Op 26 oktober a.s. zullen eerst die brieven worden gepubliceerd. Om dit te vieren organiseren Huygens ING en het Archief een feestelijke middag, waar niet alleen de plechtige onthulling plaats vindt, maar waar ook enkele sprekers (M/V) zullen ingaan op die brieven en op Belle van Zuylen als (brief)schrijfster.

Meer info: <https://www.huygens.knaw.nl/evenementen/belle-van-zuylen-haar-brieven-online/>

*In de Utrechtse Centrale Bibliotheek is een film te zien en zijn een aantal (schrijvende) vrouwen te gast:

- Op 9 oktober komt *Suzanne Rethans* vertellen over *Begeerd en verguisd*, de zojuist verschenen biografie over de bekende Nederlandse en internationale filmster **Sylvia Kristel**. Zie ook bij non-fictie-titels. Meer info: <https://www.bibliotheekutrecht.nl/agenda/agenda-2019/hetverhaalvansylviakristel.html>

- Op 18 oktober is **Manon Uphoff** bibliotheekgast. Presentator Sofie van den Enk zal haar interviewen aan de hand van boek-, film- en televisiefragmenten.

Meer info: <https://www.bibliotheekutrecht.nl/agenda/agenda-2019>

- Dochter en moeder **Alma en Marita Mathijzen** komen op 22 oktober in *Zij/Hij filosofeer mee*. Wat zou je je moeder nog willen vertellen? Of je dochter? Neerlandica Marita en schrijfster Alma schrijven het aan elkaar in het essay van de Maand

van de Geschiedenis. In *Niet schrikken, mama* verdiepen ze zich in de verhouding tussen de seksen: van vrouwenkiesrecht tot #metoo en gendertyperingen. Bij de bieb filosoferen ze verder. Meer

info: <https://www.bibliotheekutrecht.nl/agenda/agenda-2019>

- Op 25 oktober draait in samenwerking met t Hoogt **Suffragette**. In 1912 overtuigt de voortvluchtige politieke activiste Emmeline Pankhurst de Britse fabrieksarbeidster Maud om zich aan te sluiten bij de vrouwenbeweging Suffragette. De vrouwen gaan steeds verder in hun strijd voor vrouwenrechten en kiesrecht. Hongerstakingen, brandstichting in de nacht én geweld - niks gaan ze uit de weg. 'Suffragette' is gebaseerd op het gelijknamige boek van Emmeline Pankhurst. Meer info: <https://www.bibliotheekutrecht.nl/agenda/>

*Er openen in oktober ook een aantal tentoonstellingen die op voorhand erg de moeite waard lijken.

- Museum Voorlinden (Wassenaar) presenteert vanaf 12 oktober **Louise Bourgeois: To Unravel a Torment**, een zes decennia overspannende overzichtstentoonstelling met veertig sleutelwerken.

Louise Bourgeois werd in 1911 in Parijs geboren als dochter van tapijtmakers. Ze hielp hen al jong met reparatiewerkzaamheden. Op haar 15e begon zij een studie wiskunde en geometrie aan de Parijse Sorbonne. Ook begon ze te schilderen en studeerde aan de École des Beaux Arts. In 1938 verhuisde ze met haar Amerikaanse echtgenoot en kunsthistoricus Robert Goldwater naar New York waar ze haar studie voortzette. Ondanks haar vroege succes werd ze gedurende de 50er en 60er jaren door de kunstmarkt min of meer genegeerd. Pas in de 70er jaren, na de dood van zowel haar echtgenoot als haar vader, werd *Louise Bourgeois* een succesvol kunstenaar en een van de belangrijkste vrouwelijke kunstenaars van de twintigste eeuw. Naast haar werk als beeldhouwster was Bourgeois ook actief als sieraadontwerpster. De kunstenaar leefde en werkte in New York tot aan haar dood in mei 2010. Suzanne Swarts, directeur van Voorlinden, zegt over haar: "Het is verbazingwekkend hoe Louise Bourgeois zichzelf in de loop van tientallen jaren

telkens opnieuw heeft uitgevonden in haar kunst, en hoe ze werken van een dergelijke verscheidenheid creëerde die samen een verrassende samenhang en een unieke individuele signatuur laten zien." Meer

info: <http://www.voorlinden.nl/tentoonstelling/louise-bourgeois-to-unravel-a-torment/>

Louise Bourgeois werd wereldberoemd met haar monumentale beelden van spinnen. Spinnen maken een belangrijk deel uit van haar werk. Zij zag in de spin een symbool van bescherming en herstel en een verwijzing naar haar moeder.

Daarnaast zag zij in de spin een dreiging, die ook valstrikken (haar web) aanlegt om prooien te vangen. In de Rijksmuseumtuinen staan al sinds het voorjaar 12 beelden, waaronder verschillende spinnen. Ze kunnen opgevat worden als een intiem dagboek van Louise Bourgeois en geven een overzicht van de kenmerkende thema's in haar leven en werk. Meer info: <https://www.rijksmuseum.nl/nl/louise-bourgeois-in-de-rijksmuseumtuinen>

- Op 11 oktober opent in het Drents Museum een grote Frida Kahlo-tentoonstelling: **Viva la Frida! - Leven en werk van**

Frida Kahlo (1907-1954). Naast de bekende collectie schilderijen en tekeningen is een collectie biografische objecten te zien van Museo Frida Kahlo (Mexico-stad) met onder meer kleding, korsetten en sieraden. Met schilderijen én persoonlijke objecten kan het complete Frida-verhaal verteld worden. In een flankerende tentoonstelling is hedendaags werk te zien dat geïnspireerd is door het werk van de geliefde Mexicaanse kunstenares. Haar indrukwekkende kunstwerken, roerige leven en bijzondere levensstijl hebben haar doen uitgroeien tot een wereldwijd icoon. Door een ernstig busongeluk leed ze veel pijn en onderging ze door de jaren heen een groot aantal operaties. Wat haar telkens de kracht gaf om door te gaan was haar grote liefde voor de kunst, voor haar man de kunstenaar Diego Rivera en voor Mexico en zijn volkscultuur. Bij *Viva la Frida!* is een uitgebreid randprogramma opgezet.

Meer info: <https://drentsmuseum.nl/nl/tentoonstellingen/viva-la-frida>

- Vanaf 5 oktober staan in museum Beelden aan Zee kleurrijke, uitbundig vrolijke vrouwenfiguren van **Niki de Saint Phalle**.

Ze gaan dansend, springend en bruisend van energie door het leven, en werken vaak aanstekelijk. In de 60-er jaren zorgden deze *Nana's*, met hun ondubbelzinnige polyester uiterlijk, voor nogal wat ophef in de wereld van de moderne kunst. Toch zijn ze populair gebleven en wordt er gesproken van 'Nana power'. Het zijn sterke vrouwen met wie je rekening moet houden. De tentoonstelling *Nana's aan Zee* is een solo voor Nana en bedoeld als ode aan de vrouwelijkheid. Nana is tijdloos; het is Niki de Saint Phalles persoonlijke versie van Eva, van Venus, van alle vrouwen ter wereld van vroeger en nu. De beeldhouwster heeft met haar Nana een iconisch vrouwbeeld geschapen, zelfbewust en onafhankelijk. De keuze van het museum voor deze solo van Nana sluit aan bij de oorsprong van de collectie en de ligging van het museum. In de collectie staat het mensbeeld centraal en het Noordzeestrand is letterlijk naast de deur. Getoond wordt de ontwikkeling van de *Nana's* sinds 1965 in al hun diversiteit en ook wordt aandacht besteed aan de *Nana's* in de toegepaste sfeer - als stoel, bank of fontein - en op papier.

Meer info: <https://www.beeldenaanzee.nl/nl/niki-de-saint-phalle>

Onlangs uitgebrachte titels

- **De tweede sekse** is het beroemde 'epos' van *Simone de Beauvoir* dat begint met "Je bent niet als vrouw geboren, je wordt vrouw." *Simone de Beauvoir* was existentialistisch filosofe en schrijfster en hield in haar boek een uitgebreid en onderbouwd pleidooi voor de onafhankelijkheid van de vrouw. Schrijfster en boek werden een belangrijke inspiratiebron voor vrouwen. Ook vandaag nog geldt het als een iconisch boek over de bevrijding van de vrouw. Er wordt dikwijls naar verwezen en in de afgelopen jaren is er hernieuwde belangstelling voor. Marja Vuijsje behoort tot de generatie van de tweede feministische golf, las en herlas het oeuvre van *De Beauvoir* en *De tweede sekse* in het bijzonder. Ze geeft in **De kleine de Beauvoir** in kort bestek weer wie Simone de Beauvoir was en wat de kern is van vooral dit bijzonder invloedrijke boek.

- Ondanks haar decennialange weigering heeft de Canadese *Margaret Atwood* een vervolg

geschreven op *The Handmaid's Tale* (1985), een dystopische roman over een samenleving in de nabije toekomst, waarin vrouwen geen rechten meer hebben en vruchtbare vrouwen enkel dienen om kinderen te baren van en voor de leiders van de heersende partij. In *De Testamenten*, 15 jaar later, heeft het totalitaire regime van de Republiek Gilead nog altijd de macht in handen, maar van binnenuit begint het scheuren te vertonen. Op dit allesbepalende punt in de geschiedenis komen de levens van drie verschillende vrouwen samen, met mogelijk explosieve gevolgen. Twee van hen groeiden op aan weerszijden van de grens: de bevoorrechte dochter van een hoogstaande bevelvoerder in Gilead en een meisje in Canada dat de verschrikkingen op tv ziet en meeloopt in demonstraties tegen het regime. De derde vrouw is een van de machthebbers in Gilead, die al jaren aan de top weet te blijven door schandelijke geheimen te verzamelen en in te zetten tegen haar concurrenten. Diep verborgen geheimen brengen deze vrouwen uiteindelijk samen, en confronteren hen met zichzelf en met de vraag hoever ze willen gaan voor waar zij in geloven. Aan de hand van de persoonlijke verhalen van de drie vrouwen biedt Margaret Atwood de lezer een kijkje in het corrupte systeem van Gilead. In tijdschrift *Nexus nr 81*,

De strijd tussen goed en kwaad, staat de Nederlandse vertaling van een speciaal door Margaret Atwood voor Nexus geschreven verhaal *Greetings, Earthlings*

- Acht jaar geleden kreeg Claudia Carli het poëziealbum van de Joodse Alie Lopes Dias uit De Pijp in handen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Alie twaalf jaar en voor haar verjaardag krijgt ze dat poëziealbum. Aan het begin van het nieuwe schooljaar in 1941 moet ze net als alle andere Joodse kinderen naar een Joodse school. Terwijl het net zich rond hen begint te sluiten, gaat het dagelijks leven door en laat Alie al haar vriendinnetjes in haar album schrijven. Het laatste gedichtje wordt eind 1942 opgeschreven. In het voorjaar van 1943 worden Alie en haar moeder zelf van huis gehaald en naar Kamp Vught gebracht om van daaruit gedeporteerd te worden naar Sobibor. Van de negentien meisjes die in het album hebben geschreven, overleefden er maar zes de oorlog. Alies zus Gretha overleefde en gaf het poëziealbum tegen het einde van haar leven aan de stiefvader van Claudia Carli, een goede vriend van Gretha. Hij gaf het album aan Claudia Carli. Die ontrafelde de levensverhalen van Alie en haar vriendinnen en schreef het boek *Zoo lang ik hoop te leven*. Een document.

- In *Onbeschut* laat Barbara Kingsolver haar beide hoofdpersonen (de ontslagen vijftiger Willa Knox en de pasgetrouwde biologieleeraar Thatcher Greenwood) wonen in een huis dat op instorten staat. Dat huis staat in Vineland, ooit een utopische op christelijke leest geschoeide woongemeenschap. Willa woont er in 2016, Thatcher in 1871. De Amerikaanse schrijfster laat de verhalen van Willa en Thatcher parallel lopen totdat ze onvermijdelijk kruisen. Vaak pakt zo'n dubbele vertelling niet goed uit, maar in *Onbeschut* zijn beide verhalen even boeiend. Willa is het slachtoffer van economische malaise, torenhoge ziektekosten en dat instortende huis. Thatcher raakt in de penarie omdat hij liever het darwinisme predikt dan het evangelie. Een rijke en geëngageerde maar ook buitengewoon geestige roman over (de gevolgen van) principes en idealen. (uit VPRO-gids)

- **Let op mijn woorden** is deel 2 uit de trilogie die de Vlaamse *Griet Op de Beeck* in 2017 begon met *Het beste wat we hebben*. Het zijn voor haar noodzakelijke boeken die geschreven moeten worden over het thema 'misbruik'. Dit geheel onafhankelijk te lezen deel beschrijft een 15-jarig meisje, dat 'niet goed weet hoe het leven gaat' en door haar beste vriendinnen alleen gelaten wordt. Ze komt in een neerwaartse spiraal en ontwikkelt als 20-er een eetstoornis. Haar familie en haar jeugd hebben een heel destructieve en bepalende invloed (gehad) en dat lijkt onontkoombaar haar toekomst te bepalen. Toch houdt ze een diep verlangen naar beter, dat misschien wel bestaat voor wie weigert op te geven. Misschien.

- In **Niets is gelogen** van *Sacha Bronwasser* opent de Nederlandse kunstjournaliste Gala Versluis een tentoonstelling in Kortrijk en maakt ze kennis met de flamboyante arts en mecenas Pé Derkinderen. Een samengeraapt gezelschap gaat met hem op pad voor een ontspannen nazit, maar de avond verloopt heel anders dan gedacht door een intense gebeurtenis. Iedereen staat op dat moment op scherp. Achteraf blijkt echter dat elke aanwezige het moment anders heeft beleefd. Het maakt een precieze reconstructie onmogelijk. De herinnering blijkt een onbetrouwbare, grillige bondgenoot. Dit debuut is goed ontvangen.

- **De mannen van Maria** van *Anneloes Timmerije* vertelt het verhaal van een vrouw die in een bikkelhard tijdperk zag wat haar mogelijkheden waren, haar eigen weg koos en deed wat geen enkele vrouw voor haar had gedaan. Maria van Aelst wordt als jong meisje door haar ouders naar de Oost gestuurd. Batavia, in 1625 een hete, stinkende puinhoop, heeft meisjes nodig. Nette Hollandse meisjes om Hollandse kinderen te baren. Ze wordt uitgehuwelijkt, maar 1½ jaar later is ze al weduwe. In Batavia valt ze op door wie ze is en wat ze doet. Ook bij Antonio van Diemen, de latere gouverneur-generaal van Oost-Indië. Maria, pas 22 jaar, heeft dan net haar tweede man begraven. En ze is rijk. Want in plaats van te zuchten onder de natte hitte, gaat ze handelen. Ze doet het, dwars tegen alle verboden in, om het wachten op een kind te verzachten. En omdat ze het wil.

- In *De vriend* van *Sigrïd Nunez* verliest een vrouw onverwacht haar beste vriend en literaire mentor, en wordt bovendien opgezaald met diens hond, die ze eigenlijk niet kan en wettelijk niet mag huisvesten in haar krap bemeten appartement in New York. Haar rouwproces om de vriend wordt intenser door het stille lijden van de hond, een enorme Deense dog die niets begrijpt van de plotselinge verdwijning van zijn baas. De omgeving van de vrouw maakt zich zorgen dat ze slachtoffer is geworden van een soort magisch denken, want ze weigert gescheiden te worden van de hond. Geïsoleerd van de rest van de wereld en geobsedeerd door de zorg voor de hond, lijkt ze haar verstand te verliezen. *De vriend* is als een weemoedige meditatie over verlies, eenzaamheid en vriendschap, met overpeinzingen en observaties over schrijvers en het wezen van schrijver-zijn.

Non-fictie

Geen schrijver of schrijfster was zo typerend voor de Amerikaanse 20e eeuw als de gemythologiseerde en onbegrepen, gelauwerde en neergesabelde *Susan Sontag* (1933-2004). Niemand behandelde zoveel verschillende werelden - Ze schreef romans, dagboeken en essays over kunst, porno en politiek, feminisme en homoseksualiteit, faam en stijl, fascisme en communisme. Geen serieuze schrijfster hield er zoveel bijzondere geliefden op na. *Benjamin Moser* onderzoekt in *Sontag. Haar leven en werk* haar leven en werk, en verweeft ze met elkaar. Hij laat de kwellende onzekerheid zien die achter het publieke masker schuilging: de verbroken relaties, de worsteling met haar seksualiteit; wat haar schrijven tot leven wekte en wat het aan het wankelen bracht. Moser mocht als enige gebruikmaken van Sontags privéarchieven en interviewde wereldwijd honderden mensen, van wie velen nooit eerder spraken over Sontag, zoals haar laatste partner, Annie Leibovitz.

- In *Vrouwen en kinderen eerst* laat *Els Kloek* aan de hand van voorvallen uit het dagelijks leven, observaties en onderzoekservaringen haar licht schijnen over historische en actuele kwesties. Ze schrijft in 40 korte hoofdstukken over de zin en onzin van de canon, vrouwengeschiedenis als inhaalmanoeuvre, excuses voor het verleden en andere heikele kwesties waarmee historici tijdens hun onderzoek te maken krijgen. Ook geeft ze de lezers een inkijkje in de totstandkoming van 1001 vrouwen, haar magnum opus, waaraan ze ruim vijftien jaar werkte en komen een aantal opmerkelijke vrouwen voorbij. "Natuurlijk heb ik ook gearzeld toen ik besloot vrouwen apart te zetten, maar ik zag dat als enige manier om hun eeuwenoude onzichtbaarheid te doorbreken."

- In **Zij zei** vertellen *Jodi Kantor* en *Megan Twohey* over hun journalistieke werk rond #MeToo. Ze stellen eveneens de vraag wat #MeToo heeft opgeleverd. Op 5 oktober 2017 publiceerden de twee journalisten een artikel in The New York Times dat wereldwijd een grote impact zou hebben. Maandenlang hadden ze geruchten over seksueel wangedrag door Hollywoodproducer Harvey Weinstein onderzocht. Ze voerden vertrouwelijke gesprekken met actrices, boden weerstand aan intimidatie door juristen en privédetectives en trokken financiële sporen van afkoopregelingen na. Dat dit een groot verhaal was dat Weinstein ten val zou brengen voorvoelden ze wel. Maar wat er na publicatie gebeurde hadden ze niet voorzien: hun artikel werd de katalysator achter de wereldwijde #MeToo-beweging. Overal weigerden vrouwen nog langer te zwijgen en mannen van alle rangen en standen werden aangesproken op hun misdragingen.

- *Suzanne Rethans* schreef **Begeerd en verguisd**, de zojuist verschenen biografie over de internationale filmster *Sylvia Kristel*. Ze speelde in meer dan vijftig internationale films en werd met haar rol in *Emmanuelle* (1974) van de een op de andere dag wereldberoemd. In het ene land werd ze hét icoon van de seksuele bevrijding van de vrouw, in het andere land verketterd door de vrouwenbeweging. *Sylvia Kristel* had een rijk liefdesleven en had een relatie met onder anderen schrijver *Hugo Claus*, de vader van haar zoon *Arthur*. Ze kampte met drank- en drugsverslavingen, waardoor ze niet voor haar zoon kon zorgen. Zelf had ze een weinig benijdenswaardige, liefdeloze jeugd. Nadat haar vader scheidde van haar moeder en *Sylvia Kristel* inzag in wat voor armoedige omstandigheden haar moeder verkeerde, dacht ze: dat nooit. Het was haar drijfveer rijk en beroemd te worden. Dat lukte - en al verloor ze al die miljoenen ook weer, ze gaf nooit op.

Poëzie

- In haar dichtbundel **De schrijver is een alleenstaande moeder** onderzoekt *Hagar Peeters* de verhouding tussen schrijverschap en alleenstaand moederschap. Het is het eerste deel van een trilogie over dit onderzoek. Het vervolg bestaat uit proza-exercities en filosofische beschouwingen. In Trouw stond vorig weekend een mooi interview met de dichteres over het onderwerp: <https://www.trouw.nl/cultuur-media/dichter-hagar-peeters-gek-maar-de-rollen-van-moeder-en-schrijver-zijn-ergens-onverenigbaar~bbad8603/>

- Over *De grom uit de hond halen*, de debuutbundel

van *Iduna Paalman*: Er is nog niets aan de hand. Maar als je de linzen op je bord aanziet voor een ziekte onder de microscoop, begin je toch te twijfelen. De dichter in de poëzie van Iduna Paalman is angsthaas en riskmanager ineen. In haar zinnen spreekt het gevaar je geruststellend toe, maar wat moet je geloven? Haar gedichten in *De grom uit de hond halen* zoeken naar manieren om onheil te bezweren, in voorschriften, sprookjes en dat vreemde vermoeden: dat het misschien wel goed komt.

- *Dansen te ontspringen* is de eerste poëziebundel van actrice, theaterwetenschapper en redacteur *Rosa Schogt*. Haar bundel wordt door de uitgever aangekondigd als “Verfrissend. Zinnelijk. Helder. Grappig”. “Waar Anna Achmatova het scheppingsproces met drama verwoordde, doet debutant Rosa Schogt dat met prettige lichtvoetigheid,” schreef de

Volkskrant. En Trouw vertelt: “Veel gedichten in ‘Dansen te ontspringen’ zijn te lezen als kleine theaterstukjes, vaak met een vrouw en een man in de hoofdrol. We treffen ze samen, maar ook alleen, in verschillende fasen van hun leven.” In de link een interview met haar, aangevuld met een paar gedichten, o.a. over ‘Mijn oma zou, als ze geboren was in ’80, niet in ’23...’ Interview: <https://meandermagazine.nl/2019/08/eindelijk-vond-ik-de-vorm-die-paste-bij-wat-ik-wil-zeggen/>

- “Ik zou heel graag eens over iets anders schrijven dan de dood, en was dat ook aan het doen. Toen werd mijn partner ziek, en overleed hij. Nu is er, meer dan ooit, geen ander onderwerp. In *Lijfrente* beschrijf ik de liefde tot - maar ook nadat - de dood ons scheidde. De fysieke intimiteit die steeds verder overschaduwd wordt door zorg, en uiteindelijk door rouw. De levensfase die de meeste mensen, ook ik, pas veel verderop voor zichzelf bedacht hebben.” *Lijfrente* is een direct verslag door *Vrouwkje Tuinman* van het eerste jaar na haar verlies. (flaptekst van de dichtbundel)

Activiteiten en boeken-nieuws in Utrecht en daarbuiten:

- Op 1 oktober organiseert ILFU in TivoliVredenburg een (eerder wegens ziekte geannuleerde) Book Talk met de Amerikaans-Noorse schrijfster **Siri Hustvedt**. In haar in april verschenen **Herinneringen aan de toekomst** zijn machtsverhoudingen en de spanning tussen herinneringen en de waarheid een belangrijk thema. Een jonge vrouw uit Minnesota verhuist naar New York. In haar nieuwe woning hoort ze door de muren heen de bizarre en dreigende monologen van haar buurvrouw. Ze schrijft alles op in een schrift, samen met de schetsen van een roman en al haar andere belevingen in de miljoenenstad. Veertig jaar later vindt ze haar vergeten notities terug. Geïntrigeerd besluit ze haar eigen herinneringen af te zetten tegen dat wat ze ooit schreef en herleeft ze de periode waarin haar obsessie met de buurvrouw haar bestaan volkomen beheerste. Recensenten schreven lovend over deze roman. Tijdens de avond wordt Siri Hustvedt geïnterviewd door

journaliste Liddie Austin.

Meer info: <https://www.ilfu.nl/programma/ilfu-book-talk-siri-hustvedt/>

- Vanaf 3 oktober draait in de diverse bioscopen, een film van Man Up, het nieuwe productiebedrijf van Carice van Houten en Halina Reijn. Uit een interview met Trouw afgelopen week: "Ze wilden met hun film ... een alternatief voor de archetypische mannelijke blik op vrouwen bieden. Deze film had niet door een man kunnen worden gemaakt." en "We willen de vrouw tonen in al haar complexiteit, dus geen eendimensionale, moralistische heldinnenverhalen. We willen graag dat wat verborgen is, waar schaamte en duisternis omheen hangt, proberen naar het licht te brengen."

Meer info en het interview: <https://www.filmladder.nl/film/instinct-2019> en

<https://www.trouw.nl/cultuur-media/vergeet-die-male-gaze-zeggen-carice-en-halina-het-is-tijd-voor-onze-eigen-stem~bb59706e/>

- Op 19 oktober komt de Amerikaanse Benjamin Moser vertellen over de biografie die hij schreef over **Susan Sontag**, en waar hij 7 jaar aan gewerkt heeft. Zie hierboven.

Meer info: <https://www.libris.nl/broese/agenda/meetgreet-benjamin-moser-sontag/>

Bibliotheeknieuws:

- Onze leesgroep en onze poëziegroep zijn beide in september begonnen aan een nieuw seizoen. Daarnaast krijgen we regelmatig vragen over een nieuwe (avond-)leesgroep. Bij genoeg belangstelling zouden we die kunnen beginnen. Laat dus weten als je zin hebt in een leesgroep en het eventueel mee helpen opzetten ervan. (info@vrouwenbibliotheek.nl)

Nieuwe boeken in de bibliotheek

Het onwaarschijnlijke en droevige lot van Ivan en Ivana van Maryse Condé, *De stilte van de vrouwen* van Pat Barker, *De engel van het vergeten* van Maja Haderlap, *Lijfrente* van Vrouwkje Tuinman, *De kleine de Beauvoir* van Marja Vuijsje, *Bruiloft in Europa* en *De doolhof* van Marianne Philips, *Oogzenuw* van María Gainza, *Drift* van Bregje Hofstede, en *Melancholie* van Dörthe Binkert.

Poëzie: *Liggend stilstaan bij blijvende momenten* van Bea Vianen, *Post van spekkoeke* van Anneke Groot, en *De*

achterkant van Kreek Daey Ouwens.

Nieuwe recensies van deze maand als link bijgevoegd:

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2019/09/07/stad-van-meisjes-door-elizabeth-gilbert/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2019/09/09/mijn-jaar-van-rust-en-kalmte-door-ottessa-moshfegh/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2019/09/12/hart-voor-vrouwen-door-angela-maas/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2019/09/17/dagen-van-inkeer-door-a-m-homes/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2019/09/24/de-verloren-berg-door-lieke-kezer/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2019/09/27/de-regels-gelden-niet-door-ariel-levy/>

*De **leenbijdrage voor 2019** is vanwege de btw verhoging vastgesteld op € 26,-. Je kunt hiervoor onbeperkt boeken lenen en/of vriendin/vriend van de bibliotheek zijn, vanaf oktober € 10,-.*

Iedereen die boeken leent en/of wil gaan lenen wordt vriendelijk verzocht dit bedrag over te maken op banknummer NL71 INGB 0009 2669 95 ten name van *Stichting Es Scent* ovv naam en '**leenbijdrage 2019**'. Meer overmaken om de vrouwenbibliotheek extra te ondersteunen mag natuurlijk altijd. Eenmalig een boek lenen kan ook. De bijdrage hiervoor is € 1,- per boek, met een startbedrag van € 5,- per kalenderjaar.

Op www.vrouwenbibliotheek.nl is meer informatie over de bibliotheek te vinden, de nieuwsbrief is ook te lezen via onze website. Naast de aangekondigde openingstijden blijft het altijd mogelijk om op afspraak een bezoek te brengen aan de bibliotheek. U bent van harte welkom.

Marjolein Datema

Utrecht, 29 september 2019